

Kendini Sabote Etme Eğilimi ile Narsistik Kişilik Özellikleri, Anksiyete Duyarlılığı, Sosyal Destek ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki

Ayşe Kalyon¹, İbrahim Dadandı¹,
Hikmet Yazıcı¹

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi,
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı,
Trabzon - Türkiye

ÖZET

Kendini sabote etme eğilimi ile narsistik kişilik özellikleri, anksiyete duyarlılığı, sosyal destek ve akademik başarı arasındaki ilişki

Amaç: Yaşamdaki başarılı deneyimler, bireylerin motivasyonunu artırıp yeterlik algılarını desteklerken, başarısızlıkla sonuçlanan yaşantılar motivasyonu azaltmaktadır. Başarısızlıktan genel olarak kaçınan bireyler, kimi zaman başarısızlığı kendini sabotaj stratejisi olarak tercih edebilmektedir. Başarısızlığının nedenlerini birtakım çevresel faktörlere yükleyerek benliğini korumaya yönelik çaba, bu durumun altında yatan temel psikolojik nedendir. Bu çalışmanın temel amacı, kendini sabote etme eğilimi ile narsistik kişilik özellikleri, anksiyete duyarlılığı, algılanan sosyal destek ve akademik başarı arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu bağlamda narsistik kişilik özellikleri, anksiyete duyarlılığı, sosyal destek ve akademik başarı kendini sabote etme eğilimini anlamlı düzeyde açıklar ifadesi çalışmanın temel hipotezidir.

Yöntem: Çalışmanın örneklemini 351'i kadın (%72.7) ve 132'si erkek (%27.3) olmak üzere 483 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.25±3.44 yıldır. Veri toplama aracı olarak Anksiyete Duyarlılığı İndeksi-3 (ADI-3), Kendini Sabotaj Ölçeği (KSÖ), Narsistik Kişilik Envanteri (NKE), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Bulgular: Kurulan regresyon modeli kendini sabote etme eğilimindeki toplam varyansın %31'ini açıklamaktadır (F[9/482]=25.16, p<0.01). Narsistik kişilik özelliklerinden otorite (β=0.08, p<0.05), kendine yeterlik (β=-0.18, p<0.01) ve hak iddia etme (β=0.11, p<0.01) modele anlamlı katkı yaparken üstünlüğün (β=-0.02, p>0.05), teşhirciliğin (β=-0.01, p>0.05) ve sömürücülüğün (β=-0.03, p>0.05) modele katkısı anlamlı değildir. Ayrıca anksiyete duyarlılığı (β=0.39, p<0.01), algılanan sosyal destek (β=0.11, p<0.01) ve akademik ortalama (β=-0.19, p<0.01) modele anlamlı katkı yapmaktadır.

Sonuç: Kendini sabote etme eğilimi anksiyete duyarlılığı, algılanan sosyal destek, akademik ortalama ve narsistik kişilik özelliklerinden otorite, kendine yeterlik ve hak iddia etme tarafından anlamlı düzeyde açıklanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Anksiyete duyarlılığı, kendini sabotaj, narsisizm

ABSTRACT

The relationships between self-handicapping tendency and narcissistic personality traits, anxiety sensitivity, social support, academic achievement

Objective: Successful experiences in life increase motivation of individuals and support their efficacy perceptions, whereas unsuccessful experiences reduce their motivations. Individuals who generally avoid failures can sometimes prefer to be unsuccessful as a self-handicapping strategy. The basic psychological reason underlying this situation is individual's effort to protect him/herself through attributing reasons of failure to external factors. The main aim of this study is to examine relationships between self-destroying tendency and narcissistic personality traits, anxiety sensitivity, perceived social support and academic achievement. In this context, expression of "narcissistic personality traits, anxiety sensitivity, social support and academic achievement explain self-handicapping tendency significantly" is the main hypothesis of the study.

Methods: Sample size consists of 483 university students (female=351 [72.7%]; male=132 [27.3%]). The mean age was 21.25±3.44 years. The data collection tools were Anxiety Sensitivity Index-3, Self-handicapping Scale, Narcissistic Personality Inventory, Multidimensional Perceived Social Support Scale and the Personal Information Form.

Results: Established regression model explained 31% of total variance in self-handicapping tendencies (F [9/482]=25.16, p<0.01). As narcissistic personality inventory subscales, authority (β=0.08, p<0.05), self-sufficiency (β=-0.18, p<0.01) and entitlement (β=0.11, p<0.01) contributed to regression model significantly, while contribution of superiority (β=-0.02, p>0.05), exhibitionism (β=-0.01, p>0.05) and exploitation (β=-0.03, p>0.05) was not significant. Additionally, anxiety sensitivity (β=0.39, p<0.01), perceived social support (β=0.11, p<0.01) and academic achievement (β=-0.19, p<0.01) had significant contributions to the model.

Conclusions: Self-handicapping is explained significantly by anxiety sensitivity, perceived social support, academic achievement and subscales of narcissism, such as authority, self-sufficiency and entitlement.

Keywords: Anxiety sensitivity, self-handicapping, narcissism

Yazışma adresi / Address reprint requests to:

Ayşe Kalyon,
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim
Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Programı, 61335 Soğutlü,
Akçaabat/Trabzon, Türkiye

Telefon / Phone: +90-462-377-7065

Elektronik posta adresi / E-mail address:
ayse204402@hotmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt:
19 Aralık 2015 / December 19, 2015

İlk düzeltme öneri tarihi /
Date of the first revision letter:
10 Şubat 2016 / February 10, 2016

Kabul tarihi / Date of acceptance:
25 Şubat 2016 / February 25, 2016

GİRİŞ

Günümüz toplumu başarı odaklı bir yapıya sahiptir. Toplumdaki sosyal ve mesleki rollerin giderek daha karmaşık hale gelmesiyle, bireyler toplumun başarı beklentilerini karşılamak için daha çok çaba sarf etmektedir. Bunun neticesinde modern yaşamdaki rekabet ortamı ve artan beklentiler meslek seçimi, eğitim ve iş yaşamı gibi topluma katılım süreçlerinde anksiyete ve depresyon gibi birtakım psikolojik problemleri beraberinde getirmektedir (1-3). Bu sıkıntılarla karşılaşan bireyler çeşitli savunma yollarına başvurmaktadır. Bazı bireyler daha fazla çalışarak başarılı olmaya gayret ederken, bazıları ise başarısızlığı tercih edebilmektedir. İlk olarak Jones ve Berglas (4) tarafından kavramsallaştırılan bu durum, kendini sabote etme olarak adlandırılmaktadır. Kendini sabote eden birey, iyi bir performans ortaya koymasını engelleyecek şartları keşfederek veya oluşturarak özyeterliliğini korumaya veya artırmaya çalışır. Bu durumda, eğer kötü performans sergilerse başarısızlığın nedenini oluşturduğu engelle yükleyerek dışsallaştırmış olur. İyi bir performans ortaya koyması ise elverişsiz şartlara rağmen başarılı olduğunu gösterir. Kısaca, kendini sabote eden birey her koşulda kazanmış olur (5).

Kendini sabote etme, sözel veya davranışsal şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Kendini sözel olarak sabote eden birey, içinde bulunduğu olumsuz koşullara vurgu yapar ve başarısızlığın nedeni olarak bu koşulları öne sürer. Kendini davranışlarıyla sabote eden bireyler ise performanslarını olumsuz etkileyebilecek doğrudan, kasıtlı ve gözlenebilen birtakım eylemlerde bulunur (6). Alkol kullanımı (7), sınav kaygısı (8), yüksek bilişsel çarpıtma düzeyi (9) ve erteleme (10) kendini sabote etme biçimine örnek olarak gösterilebilir. Bu stratejileri kullanmakla olası başarısızlıklarda yetenek ve çaba gibi kişisel özelliklerin rolü azaltılmış olur. Böylece kendini sabote etme mekanizması, bireyin kendini değerlendirmesinde esneklik sağlayarak benlik saygısını korumasına yardımcı olur (11). Kendini sabote eden birey başarısız olmak için çabalamaz. Eğer karşılaçağı durumdaki muhtemel başarısızlığını dışsallaştırabilecekse başarısız olma ihtimalini göze alır (5). Ancak burada nevrotik bir çelişki durumu ortaya çıkar. Nihai amacı kendi

yeterliğine ilişkin algısını korumak veya yükseltmek olmasına rağmen, kendini sabote eden bireyin kullandığı savunma biçimi kişisel başarısını azaltarak benlik imajına zarar verir (12). Kendini sabote etmeye eğilimli bireylerin, performansa yönelik engelleri daha yüksek düzeyde algılamalarının nedeni düşük benlik saygısına sahip olmalarıdır (13). Bireyin içinde bulunduğu çelişkili durum birtakım psikolojik rahatsızlıklara zemin hazırlar. Nitekim yapılan araştırmalar kendini sabote etme eğilimleri yüksek olanların depresyon, anksiyete ve strese daha yatkın olduğunu göstermektedir (14,15).

Kendini sabote etme eğilimi farklı kişisel ve psikolojik değişkenlerle ilişkilendirilmiştir. Bunlardan biri de narsisizmdir. Her iki yapıda da gözlenen büyülenme, hak iddia etme ve özdeğeri koruma çabaları gibi ortak özelliklerden dolayı teorik olarak bu iki yapının birbirine paralel olduğu belirtilmektedir (6,16). Bu durum narsisizmin doğasındaki birtakım özelliklerin kendini sabote etme stratejilerine hizmet edebileceğini akla getirmektedir.

Araştırmalar anksiyetenin bir kendini sabote etme stratejisi olarak kullanılabileceğini göstermektedir (17,18). Anksiyete ve anksiyete bozukluklarının oluşumunda çeşitli bilişsel düzenekler rol oynayabilir (19). Bedensel duyumların fiziksel, psikolojik ve/veya sosyal sonuçlarının zararlı olacağına dair inançlardan kaynaklanan korku olarak tanımlanan anksiyete duyarlılığı (20), bu bilişsel düzeneklerden biridir. Anksiyete duyarlılığı ile alkol ve madde kullanımı arasında pozitif ilişki olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (21,22). Bu bakımdan yüksek anksiyete duyarlılığında görülen madde kullanımı, bireyin olası olumsuz yaşantıları dışsallaştırmasına hizmet eden bir kendini sabote etme stratejisi olabilir.

Bireyler kendini sabote edici davranışlara genellikle benlik kavramları ile ilgili bir değerlendirmenin yapıldığı durumlarda başvururlar. Diğer insanların beklentilerine ilişkin yüklemeler, kendini sabote eden bireylerde görülen en büyük endişelerdir. Bireyin performansının diğerlerince değerlendirileceği durumlarda, genellikle kendini sabote etme eğilimi artmaktadır (23). Bu anlamda, kendini sabote etme kavramının bireyin sosyal bağlamı içerisinde incelenmesi önemlidir. Bireyin algıladığı sosyal destek sistemi bu faktörlerden biridir.

Bireyin benliğini korumaya yönelik olarak kullandığı bir mekanizma olmasına karşın kendini sabote etme, başarısızlık olasılığını yükseltme gibi bir dezavantaja sahiptir (24). Bazı teorisyenlere göre kendini sabote eden davranışlar uzun vadede, madde kötüye kullanımı, alkolizm ve başarısızlık gibi kronik yıkıcı davranışların gelişmesine neden olabilir (5,24). Dolayısıyla kendini sabote etme mekanizmasını anlamaya ve açıklamaya katkı sağlayacak çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, anksiyete duyarlılığı, algılanan sosyal destek, narsistik kişilik özellikleri, akademik başarı, cinsiyet ve eğitim düzeyi değişkenlerinin kendini sabote etme eğilimi ile ilişkilerini incelemektir.

YÖNTEM

Çalışmanın örneklemini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Trabzon kentindeki Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin (KTÜ) farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklemin seçilmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme (convenience sampling) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem zaman ve iş gücü gibi sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir gruplar arasından seçilmesidir (25). Bu doğrultuda farklı bölümlerden tesadüfi olarak sınıflar belirlenmiş ve ölçme araçlarının cevaplanmasında öğrencilerin gönüllüğü esas alınmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi araştırma sonuçlarının genellenebilirliği açısından sınırlılık oluşturabilmekle birlikte farklı değişkenler arasındaki ilişkilerin keşfedilmesini amaçlayan çalışmalar için kullanışlı olduğu ifade edilmektedir (26). Ayrıca örneklemin doğasından kaynaklanan bu tür sorunlar, veri analizi sırasında istatistiksel açıdan kontrol altına alınmaya çalışılmıştır (27). Çalışmaya katılan 483 öğrencinin 351'i (%72.7) kadın, 132'si (%27.3) erkektir. Katılımcıların 114'ü (%23.6) birinci sınıf, 92'si (%19.04) ikinci sınıf, 126'sı (%26.08) üçüncü sınıf, 89'u (%18.43) dördüncü sınıf, 62'si (%12.83) ise lisansüstü öğrencisidir. Katılımcıların yaş ortalaması ise 21.25±3.44'dür.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve dördüncü sistemdeki genel akademik not

ortalaması bilgilerini edinmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan formdur.

Anksiyete Duyarlılığı İndeksi-3 (ADI-3):

Anksiyete duyarlılığını çok boyutlu ölçmek amacıyla Taylor ve arkadaşları tarafından geliştirilen bu ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik işlemleri Mantar ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (19). Beşli Likert tipinde ölçüm sağlayan ölçek toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Fiziksel, sosyal ve bilişsel olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda ölçeğin, anksiyete duyarlılığı indeksi ile yüksek korelasyon gösterdiği (0.85), Cronbach alfa değerinin ise 0.93 olarak hesaplandığı belirtilmiştir (19).

Kendini Sabotaj Ölçeği (KSÖ):

Bu ölçeğin orijinal formu Jones ve Rhodewalt tarafından geliştirilmiş, Akın tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır (28). Tek boyutu ölçen 25 maddeden oluşmaktadır. Altı derecelmeli Likert tipinde ölçüm sağlayan ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan ise 150'dir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, ilgili bireyin sözel ve davranışsal kendini sabote etme eğiliminin yüksek olduğu anlamına gelir. Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indeksleri $\chi^2=50.23$, RMSEA=0.037, NFI=0.98, CFI=0.99, RFI=0.97, GFI=0.97, AGFI=0.94 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.90, test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.94 olarak bulunmuştur (28).

Narsistik Kişilik Envanteri (NKE):

Ölçeğin Türkçe'ye standrdizasyonu, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Atay (29) tarafından yapılmıştır. Otorite (NO), teşhircilik (NT), sömürücülük (NS), kendine yeterlik (NKY), hak iddia etme (NHİ) ve üstünlük (NÜ) olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan her bir madde için iki önerme sunulmakta ve katılımcılardan kendileri için uygun olanı seçmeleri istenmektedir. Cevap anahtarına bağlı olarak her maddede önermelerden birine 1, diğerine 0 puan verilmektedir. Atay tarafından yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda 16 maddelik formun Cronbach alfa değeri 0.63 olarak bulunmuştur (29).

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ): Bireylerin üç farklı kaynaktan (aile, arkadaş, özel bir insan) aldıkları sosyal destek unsurları hakkında öznel bir değerlendirme yapmak amacıyla Zimmet ve arkadaşları (30) tarafından geliştirilmiştir. Eker ve arkadaşları (31) tarafından Türk kültürüne uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Yedi aralıklı Likert tipindedir ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Her alt boyut dört madde ile ölçülmekte, bu maddelerin puanlarının toplamı ilgili alt ölçek puanını vermektedir. Üç alt ölçekten alınan puanların toplanmasıyla da ölçeğin toplam puanı elde edilmektedir. Yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda ölçeğin Cronbach alfa katsayılarının alt boyutları için 0.80 ile 0.92 arasında, ölçeğin bütünü için 0.83 olduğu belirlenmiştir (31).

Verilerin Toplanması

Veriler 2014-2015 eğitim yılının bahar döneminde toplanmıştır. Uygulama öncesinde katılımcılar ölçme araçlarını nasıl doldurmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmiştir. Öğrenciler ölçekleri sınıf ortamında, tek oturumda, yaklaşık 15 dakikada doldurmuşlardır.

İstatistiksel Analiz

Araştırmada toplanan veriler SPSS 22.0 istatistik paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Veri analiz

teknikleri olarak tanımlayıcı istatistikler, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı (PMÇKK), çoklu regresyon analizi ve bağımsız t testi kullanılmıştır.

Çalışmada öncelikle ölçme araçlarından elde edilen verilerin regresyon analizinin varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı yoklanmıştır. Verilerin normal dağılıma uygun olduğu tespit edilmiştir. Yordayıcı değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları -0.24 ile 0.31 arasında olduğundan çoklu bağlantısallık (multi-collinearity) problemi olmadığı belirlenmiştir (Tablo 1) (32). Ayrıca yapılan regresyon analizinde hesaplanan F istatistiği sonucunda model parametrelerinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir (F=25.16, p<0.01). İstatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi olarak p<0.05 değeri kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan kadınların narsistik kişilik envanteri puan ortalaması 5.33±2.99, puan aralığı 0-16; anksiyete duyarlılığı indeksi puan ortalaması 28.89±13.28, puan aralığı 0-66; algılanan sosyal destek ölçeği puan ortalaması 65.19±12.83, puan aralığı 12-84; kendini sabotaj ölçeği puan ortalaması 80.94±11.83, puan aralığı 40-106 olarak bulunmuştur. Erkeklerin narsistik kişilik envanteri puan ortalaması 5.70±2.74, puan aralığı 1-15; ADİ-3 puan ortalaması 26.76±13.11, puan aralığı 2-59; ÇBASDÖ puan ortalaması 62.92±12.83, puan aralığı 22-84; KSÖ puan ortalaması 80.73±11.12, puan aralığı 47-113 olarak bulunmuştur.

Tablo 1: Çalışmadaki ölçeklerin ortalama, standart sapma, aralık ve korelasyon değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Ortalama	SS	Aralık
1.NO ^a	1											0.92	0.76	0-2
2.NKY ^a	0.13**	1										1.04	0.89	0-3
3.NÜ ^a	0.19**	0.15**	1									0.96	0.97	0-3
4.NT ^a	0.31**	0.11*	0.36**	1								0.92	0.99	0-3
5.NS ^a	0.25**	0.22**	0.26**	0.25**	1							1.12	0.86	0-3
6.NHİ ^a	0.18**	0.03	0.09	0.22**	0.03	1						0.47	0.64	0-2
7.NKE	0.58**	0.50**	0.64**	0.68**	0.59**	0.39**	1					5.43	2.93	0-16
8.ADİ-3	0.11*	-0.90*	-0.04	0.10*	-0.08	0.26**	0.06	1				25.40	13.25	0-66
9.ÇBASDÖ	-0.11*	0.02	0.00	-0.03	0.00	-0.24**	-0.09	-0.18**	1			64.57	12.74	12-84
10.AKORT	-0.01	-0.02	0.01	-0.01	-0.05	0.04	-0.02	-0.04	0.01	1		2.84	0.44	1.24-3.93
11.KSÖ	0.12**	-0.21**	-0.05	0.05	-0.08	0.24**	-0.01	0.047**	-0.22**	-0.20**	1	80.88	11.63	40-113

*p<0.05, **p<0.01, ^aNarsistik Kişilik Envanterinin alt boyutları, NO: Otorite, NKY: Kendine Yeterlik, NÜ: Üstünlük, NT: Teşhircilik, NS: Sömürücülük, NHİ: Hak İddia Etme, NKE: Narsistik Kişilik Envanteri Toplam Puan, ADİ-3: Anksiyete Duyarlılığı İndeksi-3, ÇBASDÖ: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, KSÖ: Kendini Sabotaj Ölçeği, AKORT: Akademik Ortalama

Kendini sabote etme eğilimi ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu kullanılarak incelenmiş ve sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir. Analiz sonuçlarına göre KSÖ ile NKE’nin otorite ($r=0.12$, $p<0.05$), kendine yeterlik ($r=-0.21$, $p<0.05$) ve hak iddia etme ($r=0.24$, $p<0.05$) boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunurken üstünlük ($r=-0.05$, $p>0.05$), teşhircilik ($r=0.05$, $p>0.05$) ve sömürücülük ($r=-0.01$, $p>0.05$) boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Kendini sabote etme eğilimi ile anksiyete duyarlılığı ($r=0.47$, $p<0.05$), algılanan sosyal destek ($r=-0.22$, $p<0.05$) ve akademik ortalama ($r=-0.20$, $p<0.05$) arasında da anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Katılımcıların NKE’nin alt ölçeklerinden, ADİ-3’den ve ÇBASDÖ’den elde ettikleri puanlarla akademik ortalamalarının kendini sabote etme eğilimini ne düzeyde yordadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Kurulan regresyon modelinin kendini sabote etme eğilimindeki

toplam varyansın %31’ini açıkladığı bulunmuştur ($F[9-482]=25.16$, $p<0.01$). Narsistik kişilik özelliklerinden otorite ($\beta=0.08$, $p<0.05$), kendine yeterlik ($\beta=-0.18$, $p<0.01$) ve hak iddia etme ($\beta=0.11$, $p<0.01$) modele anlamlı katkı yaparken üstünlüğün ($\beta=-0.02$, $p>0.05$), teşhirciliğin ($\beta=-0.01$, $p>0.05$) ve sömürücülüğün ($\beta=-0.03$, $p>0.05$) modele katkısı anlamlı değildir. Ayrıca anksiyete duyarlılığı ($\beta=0.39$, $p<0.01$), sosyal destek ($\beta=-0.11$, $p<0.01$) ve akademik ortalama ($\beta=-0.19$, $p<0.01$) modele anlamlı katkı yapmaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin göreceli önem sırası anksiyete duyarlılığı, akademik ortalama, kendine yeterlilik, sosyal destek, hak iddia etme ve otoritedir.

Katılımcıların cinsiyet ve lisans/lisansüstü değişkenlerine bağlı olarak kendini sabotaj eğilimleri arasındaki farkı incelemek amacıyla bağımsız t testi yapılmıştır. Bu analizlerin sonuçları Tablo 3 ve Tablo 4’te verilmiştir. Bağımsız t testi sonuçlarına göre kadınların ve

Tablo 2: Kendini sabote etme eğiliminin yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi

	B	Sh	β	t	p	R	R ²	ΔR^2	F
Sabit	94.51	4.04		23.38	<0.001	0.57	0.32	0.31	25.16
NO	1.30	0.63	0.08	2.05	0.04*				
NKY	-2.37	0.51	-0.18	-4.65	<0.001**				
NÜ	-0.25	0.50	-0.02	-0.51	0.61				
NT	-0.18	0.51	-0.01	-0.35	0.73				
NS	-0.44	0.56	-0.03	-0.79	0.43				
NHİ	2.08	0.75	0.11	2.78	0.01*				
ADİ-3	0.34	0.04	0.39	9.60	<0.001**				
ÇBASDÖ	-0.10	0.04	-0.11	-2.83	<0.001**				
AKORT	-5.08	1.00	-0.19	-5.07	<0.001**				

* $p<0.05$, ** $p<0.01$, Sh: Standart hata, NO: Otorite, NKY: Kendine Yeterlik, NÜ: Üstünlük, NT: Teşhircilik, NS: Sömürücülük, NHİ: Hak İddia Etme, ADİ-3: Anksiyete Duyarlılığı İndeksi-3, AKORT: Akademik Ortalama

Tablo 3: Kendini sabote etme eğiliminin cinsiyete dayalı farklılıkları: t testi sonuçları

Değişken	n	Ortalama	SS	SD	t	p
Erkek	132	80.73	11.12	481	0.18	0.28
Kadın	351	80.94	11.83			

SS: Standart sapma, SD: Serbestlik derecesi

Tablo 4: Kendini sabote etme eğiliminin eğitim düzeyine dayalı farklılıkları: t testi sonuçları

Değişken	n	Ortalama	SS	SD	t	p	Cohen d
Lisans	421	81.80	11.04	481	4.61	0.00	0.58
Lisansüstü	62	74.66	13.53				

SS: Standart sapma, SD: Serbestlik derecesi

erkeklerin KSÖ'den elde ettikleri puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=0.18$, $p>0.05$). Buna karşın lisans öğrencilerinin KSÖ ortalamalarına puanlarının lisansüstü eğitim gören öğrencilerinin ortalamalarına anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=4.61$, $p<0.01$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada anksiyete duyarlılığı, narsistik kişilik eğilimi, algılanan sosyal destek ve akademik not ortalaması değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin kendini sabote etme eğilimini ne düzeyde açıkladığı incelenmiştir. Çalışmamızda anksiyete duyarlılığı kendini sabote etme eğiliminin en önemli yordayıcısı olarak bulunmuştur. Önceki çalışmalara baktığımızda anksiyete duyarlılığının sosyal anksiyete bozukluğu, yaygın anksiyete bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu gibi anksiyete bozukluklarının, hipokondriazisin ve alkol veya madde kullanım bozukluklarının gelişiminde rol oynadığı belirtilmektedir (33). Anksiyete duyarlılığı, anksiyetenin oluşumunda yer alan bilişsel düzeneklerden biridir (33) ve bireyler anksiyete duyarlılığını sosyal, fiziksel ve bilişsel yönlerden yaşayabilirler (34). Bireyin psikolojik veya fiziksel birtakım semptomlar yaşadığını belirtmesi, başarısız bir sonuç elde etmesini makul bir şekilde açıklamasına yardımcı olacak (5) ve başarısızlık durumuna yönelik alternatif bir açıklama sağlayarak özkoruyucu bir fonksiyona sahip olacaktır. Dolayısıyla yaşanan yüksek anksiyete duyarlılığı, bireyin kendini sabote etme stratejisi olarak işlev görecektir. Bu durum, anksiyete duyarlılığının kendini sabote etme eğiliminin oluşumunda oynadığı rolü anlamamızda yardımcı olmaktadır.

Çalışmamızda narsistik kişilik eğilimi ile kendini sabote etme eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmamızın bu bulgusu, iki yapı arasında anlamlı ilişkilerin varlığını gösteren araştırma sonuçlarıyla çelişmektedir (35,36). Buna karşın çalışmamızda, narsistik kişilik özelliklerinden otorite, kendine yeterlik ve hak iddia etmenin kendini sabote etme eğilimini anlamlı düzeyde açıkladığı tespit edilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre, narsistik kişilik yapısının otorite ve hak iddia etme boyutlarının artması kendini sabote

etme eğilimini olumlu etkilerken, kendine yeterlik boyutunun artması ise olumsuz etkilemektedir. Otorite yönü güçlü olanlar başkalarını etkilemek için büyük bir yeteneğe ve liderlik hakkına sahip olduklarına inanırlar. Bu nedenle sosyal ilişkilerinde baskın taraf olmayı, diğerlerini kontrol etmeyi ve sürekli ön planda olmayı beklerler (37). Hak iddia etme yönü güçlü olanlar ise kendilerini istisna ve özel biri olarak görürler. Kendilerine atfettikleri özel konumdan ötürü başarı, ilgi gibi isteklerinin kendilerine sunulmasını beklerler. Ancak çoğunlukla bireyin hak ettiğini düşündüğü şeyler ve insanlardan beklentileri ile başkalarından aldıkları tepkiler arasında büyük bir fark bulunur. Bu durum bireyi eleştiriler karşısında saldırganlık göstermeye ve şiddetli bir çatışmanın içine sürükleyebilir (37,38). Aynı zamanda bireyin benliğine ilişkin algılarını da sarsabilir. Narsistik kişilik özelliğine sahip olanlarda görülen kendini sabote etme davranışları başkalarına kendi değerini gösterme ve büyülenme yerine, daha çok koruyucu bir kendini kandırma mekanizması olarak işlev görür (39). Bu nedenle zedelenen benlik imajının ve ortaya çıkan engellenmişlik ve kızgınlık duygularının yol açtığı anksiyete ile baş etmek isteyen birey, bir savunma mekanizması olarak kendini sabote edici davranışlar sergileyebilir. Böylece beklentileri ve hak ettiğini düşündükleri ile elde ettikleri arasındaki tutarsızlığa mantıklı bir açıklama getirmiş olur. Kendine yeterlik yönü kuvvetli birey, muhtaç olmayan, mükemmel ve idealize bir benlik algısı geliştirmeye eğilimlidir. İdealize edilmiş benliğin gelişimiyle bireyin hakimiyet kurma, başarı odaklılık ve özgüven yönleri de benzer şekilde artmaktadır (37). Kendini sabote etmeye dönük davranışlar çoğunlukla bireyin kendi yeteneklerinden şüphe duyduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Kendine yeterlik boyutunun güçlenmesiyle artan özgüvene bağlı olarak, bireyin kendi yeteneklerine olan şüphesi azalır. Buna bağlı olarak kendini sabote etmeye yönelik düşünceleri ve davranışları da azalabilir.

Bu çalışmada akademik ortalama ile kendini sabote etme eğilimi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kendini sabote etmeye yönelik düşünce ve davranışlar düşük akademik başarıya sahip öğrencilerde daha yoğun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu

bulgu geçmiş çalışmalarda elde edilen sonuçları desteklemektedir (40-42). Bu iki değişken arasındaki ilişki bireyin benlik saygısını koruma çabalarının bir tezahürü olarak yorumlanmaktadır (6,42). Yaşı ne olursa olsun okula giden bir birey için akademik başarı kişisel performansın en önemli göstergelerinden biridir. Bu nedenle öğrenciler özdeğerlerini akademik yeterlik alanında yapılandırabilmektedir. Yüksek notlar öğrencinin kendini daha değerli hissetmesine yol açarken düşük notlar ise değersizlik duygusunu ortaya çıkarabilmektedir (43,44). Akademik başarısızlık nedeniyle ortaya çıkan yetersizlik duygularından ve benlik saygısının zedelenmesinden kaçınan birey başarısızlığa bir açıklama bulma çabası içine girer. Başarısızlığına mantıklı bir açıklama getiremediği durumlarda benlik saygısını korumak adına kendini sabote edici davranışlara başvurabilir. Bu nedenle düşük akademik başarıya sahip öğrenciler çalışmayı son dakikaya bırakma, daha az çalışma ve erteleme gibi kendini sabote etme davranışlarını başarılı öğrencilerden daha fazla sergileyebilirler (42,45).

Çalışmamızın sonuçlarına göre, algılanan sosyal destek düzeyi kendini sabote etme mekanizmasının kullanımını anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Buna göre algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça kendini sabote etmeye yönelik stratejilerin ve davranışların kullanımı azalmaktadır. Bu bulgu Wezyk'in (46) sosyal destek ile kendini sabote etme arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki belirlediği araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Kendini sabote etmeyi teşvik eden unsurlardan biri de sosyal kaygıdır. Bireyin diğer insanlarda bıraktığı izlenim ve onlardan aldığı bildirimler kendi benliğine ilişkin algılarının önemli bir parçasını oluşturur. Bu nedenle kendini sabote eden bireyler başkalarının kendisine yönelik değerlendirmelerini ve algılarını yönetmeye çalışırlar. Dolayısıyla diğer insanlar tarafından yeterli ve değerli algılanma isteği kendini sabote etmeye yönelik önemli bir motivasyon kaynağı olur (47). Sosyal destek sistemi güçlü olan bireyler diğer insanların kendilerini nasıl gördükleri ile ilgili bir belirsizlik yaşamazlar. Ailesinin ve arkadaşlarının kendisine önem verdiğini bilirler. Bu nedenle kendini sabote etme stratejilerine daha az ihtiyaç duyabilirler. Bunun yanı sıra algılanan sosyal destek düzeyinin yüksekliği benlik saygısını da olumlu etkilemektedir (48). Bireyin tehditkar koşullar

altında benlik koruma mekanizmalarından hangisini seçeceği benlik saygısı ile alakalıdır. Yüksek benlik saygısına sahip olanlar daha çok risk alırken, düşük benlik saygısına sahip olanlar ise risklerden kaçınmaya çalışırlar (49). Dolayısıyla sosyal destek kaynaklarının varlığıyla artan benlik saygısı bireyin kendini sabote edici davranışlara duyduğu ihtiyacı azaltarak daha fazla sorumluluk almasına yol açabilir.

Çalışmamızda cinsiyetle kendini sabote etme eğilimi arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bazı çalışmalar araştırma bulduğumuzu desteklerken (50), kadınların kendini sabote etme düzeyinin daha yüksek (51) ve erkeklerin kendini sabote etme düzeyinin daha yüksek olduğu (52) çalışmalar da mevcuttur. Araştırmamızda lisansüstü öğrencilerin kendini sabote etme eğilimi lisans öğrencilerinininkinden daha düşük bulunmuştur. Lisansüstü eğitime devam eden öğrenciler genellikle iyi bir akademik not ortalaması, yeterli düzeyde ALES ve yabancı dil puanına sahiptir. Dolayısıyla bu onların akademik anlamda başarılı olduklarını göstermektedir. Kendini sabotaj düzeyi azaldıkça akademik başarının arttığını da göz önünde bulundurursak, bu durum lisansüstü eğitim gören öğrencilerin kendini sabote etme eğiliminin daha düşük olmasını açıklamaktadır.

Örneklem grubunun geniş olmaması ve araştırma sonuçlarının katılımcıların kişisel ifadelerine bağlı olması araştırmamızın sınırlılıklarındandır. Bunun yanı sıra kendini sabote etme eğilimi ile anksiyete, depresyon, madde kullanımı ve narsisizm harici kişilik özellikleri ile ilişkisinin incelenmemesi ve psikopatolojiye yönelik bir değerlendirme yapılmaması bu çalışmanın diğer bir sınırlılığıdır. Bu değişkenler konunun sınırlandırılması açısından kapsam dışı tutulmuştur. İleride yapılacak araştırmalarda, kendini sabote etme eğiliminin boylamsal çalışmalarla incelenmesi önerilmektedir. Bireyler sınav kaygısı, akademik erteleme, düşük ders başarısı, devamsızlık gibi birtakım davranışlarla kendini sabote edebilmektedir. Dolayısıyla farklı eğitim-öğretim kademelerinden seçilen örneklem gruplarında kendini sabotajı incelemek yararlı olacaktır. Ayrıca klinik düzeyde depresyon, kaygı bozukluğu, madde kötüye kullanımı gibi problemler yaşayan gruplarda ve farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerde de kendini sabote etme eğilimini incelemek faydalı olacaktır.

Katkı Kategorileri	Yazarın Adı
Çalışma fikrinin geliştirilmesi	A.K., I.D., H.Y.
Çalışmanın metodolojik olarak tasarımı	A.K., I.D., H.Y.
Veri toplama ve işleme	A.K., I.D., H.Y.
Verinin analizi ve yorumlanması	A.K., I.D., H.Y.
Literatür araştırması	A.K., I.D., H.Y.
Makalenin yazımı	A.K., I.D., H.Y.
Makalenin gözden geçirilerek revize edilmesi	A.K., I.D., H.Y.

Çıkar çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

KAYNAKLAR

- Aygül B, İnam Ö. Kurum içi iletişim: çalışanların sağlıklı iş yaşamı beklentilerinin betimlenmesine yönelik bir çalışma. 2. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu (27-28 Nisan 2006, Kocaeli), Tam Metin Kitabı, 2006, s. 92-100.
- Kars V, Arslan N, Erik L, Avcı N, Bucaktepe PG, Celepkolu T, Şahin HA. Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların anksiyete ve depresyonla ilişkisi. Dicle Tıp Dergisi 2014; 41:187-190. **[CrossRef]**
- Özdel L, Bostancı M, Özdel O, Oğuzhanoğlu NK. Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Derg 2002; 3:155-161.
- Berglas S, Jones EE. Drug choice as a self-handicapping strategy in response to noncontingent success. J Pers Soc Psychol 1978; 36:405-417. **[CrossRef]**
- Berglas S, Jones EE. Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: the appeal of alcohol and the role of under achievement. Pers Soc Psychol Bull 1978; 4:200-206. **[CrossRef]**
- Abacı R, Akın A. Kendini Sabotaj: İnsanoğlunun Sınırlı Doğasının Bir Sonucu, Ankara, Pegem, 2011.
- Tucker JA, Vuchinich RE, Sobell MB. Alcohol consumption as a self-handicapping strategy. J Abnorm Psychol 1981; 90:220-230. **[CrossRef]**
- Smith CW, Snyder DR, Handelsman MM. On the self-serving function of an academic wooden leg: test anxiety as a self-handicapping strategy. J Pers Soc Psychol 1982; 42:314-321. **[CrossRef]**
- Yavuzer Y. Investigating the relationship between self-handicapping tendencies, self-esteem and cognitive distortions. Educational Sciences: Theory and Practice 2015; 15:879-890. **[CrossRef]**
- Strunk KK, Steele MR. Relative contributions of self-efficacy, self-regulation, and self-handicapping in predicting student procrastination. Psychol Rep 2011; 109:983-989. **[CrossRef]**
- Maddison R, Prapavessis H. Self-handicapping in sport: a self-presentation strategy. S Jowette, D Lavavlee (editors). Social Psychology in Sport, Champaign, Human Kinetics, 2007, 209-220.
- Higgins RL. Self-handicapping: Historical roots and contemporary branches. RL Higgins, CR Snyder, S Berglas (editors). Self-Handicapping: The Paradox That Isn't, New York, Plenum Press, 1990, 1-35. **[CrossRef]**
- Prapavessis H, Grove JR. Self-handicapping and self-esteem. J Appl Sport Psychol 1998; 10:175-184. **[CrossRef]**
- Sahranc U. An investigation of the relationships between self-handicapping and depression, anxiety, and stress. International Online Journal of Educational Sciences 2011; 3:526-540.
- Schouten PG, Handelsman MM. Social basis of self-handicapping the case of depression. Pers Soc Psychol Bull 1987; 13:103-110. **[CrossRef]**
- Berglass S. Self-handicapping: Etiological and diagnostic. RL Higgins, CR Snyder, S Berglas (eds), Self-Handicapping: The Paradox That Isn't, New York, Plenum Press, 1990, 151-182.
- Prapavessis H, Grove, JR, Maddison R, Zillmann N. Self-handicapping tendencies, coping, and anxiety responses among athletes. Psychol Spor Exerc 2003; 4:357-375. **[CrossRef]**

18. Ryska TA, Yin Z, Cooley D. Effects of trait and situational self-handicapping on competitive anxiety among athletes. *Current Psychology* 1998; 17:48-56. **[CrossRef]**
19. Mantar A, Yemez B, Alkin T. Anksiyete duyarlılığı indeksi-3'ün Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Derg* 2010; 21:225-234.
20. Watt MC, Stewart SH, Lefavre MJ, Uman LS. A brief cognitive-behavioral approach to reducing anxiety sensitivity decreases pain-related anxiety. *Cogn Behav Ther* 2006; 35:248-256. **[CrossRef]**
21. Comeau N, Stewart SH, Loba P. The relations of trait anxiety, anxiety sensitivity, and sensation seeking to adolescents' motivations for alcohol, cigarette, and marijuana use. *Addict Behav* 2001; 26:803-825. **[CrossRef]**
22. Stewart SH, Karp J, Pihl RO, Peterson RA. Anxiety sensitivity and self-reported reasons for drug use. *J Subst Abuse* 1997; 9:223-240. **[CrossRef]**
23. Self EA. Situational influences on self-handicapping. RL Higgins, CR Snyder, S Berglas (editors). *Self-Handicapping: The Paradox That Isn't*, New York, Plenum Press, 1990, 7-68.
24. Baumeister RF, Scher SJ. Self-defeating behavior patterns among normal individuals: review and analysis of common self-destructive tendencies. *Psychol Bull* 1988; 104:3-22. **[CrossRef]**
25. Weathington BL, Cunningham CJL, Pittenger DJ. Research methods for the behavioral and social sciences. Hoboken NJ, John Wiley and Sons. 2010, 65.
26. Philips JJ, Philips PP, Aaron B. Survey basics. Alexandria: ASTD Press, 2013, 205-206.
27. Barker C, Pistrang N, Elliot R. *Research Methods in Clinical Psychology*. Second ed., Chichester. John Wiley and Sons. 2003, 182.
28. Akın A. Kendini sabotaj ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim* 2012; 37:176-187.
29. Atay S. Narsistik kişilik envanterinin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi University Journal of Economics and Administrative Sciences* 2009; 11:181-196.
30. Zimet GD, Dahlem NW, Zimet SG, Farley GK. The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *J Pers Assess* 1988; 52:30-41. **[CrossRef]**
31. Eker D, Arkar H, Yaldız H. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Derg* 2001; 12:17-25.
32. Büyüköztürk Ş. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara, Pegem, 2005.
33. Mantar A, Yemez B, Alkin T. Anksiyete duyarlılığı ve psikiyatrik bozukluklardaki yeri. *Türk Psikiyatri Derg* 2011; 22:187-193.
34. Taylor S, Zvolensky, MJ, Cox BJ, Deacon B, Heimberg RG, Ledley DR, Abramowitz JS, Holaway RM, Sandin B, Stewart SH, Coles M, Eng W, Daly ES, Arrindell WA, Bouvard M, Cardenas SJ. Robust dimensions of anxiety sensitivity: development and initial validation of the Anxiety Sensitivity Index-3. *Psychol Assess* 2007; 19:176-188. **[CrossRef]**
35. Basaknezhad, S. Relationships between self-esteem, perfectionism and narcissistic personality with self-handicapping. *J Psychol* 2009; 13:69-84.
36. Rhodewalt F, Tragakis MW, Finnerty J. Narcissism and self-handicapping: linking self-aggrandizement to behavior. *J Res Pers* 2006; 40:573-597. **[CrossRef]**
37. Atay S. *Çalışan Narsist: Örgütler, Liderler, Yöneticiler ve Astarlar*, İstanbul: Namar Yayınları, 2010.
38. Geçtan E. *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, İstanbul, Metis, 2003.
39. Rhodewalt F. The social mind of narcissist: Cognitive and motivational aspects of interpersonal self-construction. JP Forgas, KD Williams, L Wheeler (eds), *The Social Mind: Cognitive and Motivational Aspects of Interpersonal Behavior*, Cambridge, Cambridge University Press, 2001, 177-199.
40. Javanmard A, Hoshmandja, M, Ahmadzade L. Investigating the relationship between self efficacy, cognitive and metacognitive strategies and academic self handicapping with academic achievement in male high school students in the tribes of Fars province. *Journal of Life Science Biomedicine* 2012; 3:27-34.
41. Urdan T, Midgley C, Anderman EM. The role of classroom goal structure in students' use of self-handicapping strategies. *Am Educ Res J* 1998; 35:101-122. **[CrossRef]**
42. Midgley C, Urdan T. Academic self-handicapping and achievement goals: a further examination. *Contemp Educ Psychol* 2001; 26:61-75. **[CrossRef]**
43. Duru E, Balkıs M. Kendinden şüphe duyma, benlik saygısı ve akademik başarı arasındaki ilişkilerde akademik erteleme eğiliminin rolü. *Eğitim ve Bilim* 2014; 39:274-287.
44. Akın A, Akın Ü. *Psikolojide Güncel Kavramlar II: Benlik*, Ankara, Nobel, 2015, 93-104.
45. Schwinger M, Wirthwein L, Lemmer G, Steinmayr R. Academic self-handicapping and achievement: a meta-analysis. *J Educ Psychol* 2014; 106:744-761. **[CrossRef]**
46. Wezyk A. Relationships between competitive anxiety, social support and self-handicapping in youth sport. *Biomedical Human Kinetics* 2011; 3:72-77. **[CrossRef]**

47. Rhodewalt F, Traggakis M. Self-handicapping and the social self: the costs and rewards of interpersonal self-construction. J Forgas K. Williams (eds), *The Social Self: Cognitive Interpersonal and Intergroup Perspectives*, Philadelphia, Psychology Press, 2002, 121-143.
48. Kasikci M, Coban GI, Unsal A, Avsar G. The perceived social support for friend and family and self esteem of the last class students. *Florence Nightingale Journal of Nursing* 2009; 17:158-165.
49. Banaji MR, Prentice DA. The self in social contexts. *Annu Rev Psychol* 1994; 45:297-332. **[CrossRef]**
50. Gündoğdu R. Investigation of self-handicapping tendencies of teacher candidates according to demographic variables by controlling self-esteem scores. *Turkish Studies* 2013; 8:263-277.
51. Yavuzer Y. Investigating the relationship between self-handicapping tendencies, self-esteem and cognitive distortions. *Educational Sciences: Theory and Practice* 2015; 15:879-890. **[CrossRef]**
52. Anlı G, Akın A, Şar AH, Eker H. Kendini sabotaj ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences* 2015; 14:160-172.